

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 17 . April—Maj 1945.

*Tvende Gange skudt i Grus,
atter rejst som Møllehus,
Vogter for et Mindebo,
selv en Bauta dansk og tro.*

*Spejd saa langt dit Øje naar,
Grav ved Grav i Marken staar,
Danske Mænd gav Livet hen,
Troskab holder Skansen end.*

*Taaredugget Ærekrans
slaar om Dybbøls Navn sin Glans,
Slægter dø, men Sproget binder,
Fremtid gror af dyre Minder.*

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Red. af *Jørg. Petersen* (ansvarlig) og *Chr. Damm*.

**Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.**

„Slægtsgaards-Arkivet“,
Købmagergade 67-69, København K.

Kontoret aabent Kl. 10—12 og 1—3.
Telefon Central 9056.

Sekretæren træffes efter forudgaaende Aftale.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret,
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden
ligesom private Forespørgsler.

Landsbestyrelsen:

Gdr. *Jørgen Petersen*, Thorsgaard, Gislinge (Fmd.).
Gdr. *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næstfmd.).
Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Sognefoged, Gdr. *Andr. Kaad*, Kaadsager, Minte-
bjerg pr. K. Hørup.

Parcellist *Niels Larsen*, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard,
Sanderum.

Proprietær *Lybye*, Halborg pr. Skive.

Landstingsm. *Markersen*, Rødby.

Gdr. *Ths. Thomsen*, Ulstedlund pr. Ulsted.

Foreningens Sekretær: *Chr. Damm*.

Foreningens Kasserer: Prokurist *O. Svarer*.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand.
jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.

Foreningens Revisor: Statsautoriseret Revisor *Kr.
Foged*, København.

Meddelelser fra Kontoret

Der er til Dato udsendt ca. 3500 Opkrævninger, hvoraf ca. 200 er kommet retur, 2800 er betalte, og Resten er ude i Øjeblikket, saa jeg vil regne med, at der til den Tid Bladet udkommer, er kommet ca. 3500 Kontingenter ind. Der bliver stadig udsendt Opkrævninger, indtil der kun er tilbage dem, hvor Ejendomsskylden ikke er oplyst endnu, eller hvor Opkrævningen fra 1944 er kommet retur.

Disse Medlemmer vil i April Maaned modtage en Henvendelse fra Foreningen med Anmodning om at betale eller i det mindste motivere Returneringen. Samtidig bedes man opgive Ejendomsskyldsbeløbet paa Ejendommen og allerhelst betale begge Aars Kontingenter.

Foreningen har i 1945 faaet 35 nye Medlemmer.
Green Andersen.

Fra Arkivlederen modtaget følgende:

Efter Ønske fremsender jeg hermed en statistisk Opgørelse over Slægtsgaardsarkivets Arbejde fra 1. November 1944 til 1. April 1945.

- 1) Modtagne Breve fra Medlemmer 102 Stk.
- 2) Afsendte Breve til Medlemmer 117 Stk.
- 3) Foretaget 240 Folketællingslisteundersøgelser.
- 4) En Omordning af Arkivets Samlinger efter det topografiske System er paabegyndt. Indtil nu er Frederiksborg, Københavns og Holbæk Amter blevet ordnede.
- 5) Slægtsgaardsarkivets Arbejdsplan er udarbejdet.
- 6) Slægtsgaardsarkivets Undersøgelserjournal er anlagt.
- 7) En Forundersøgelse af samtlige Slægtsgaarde under Gisselfeld Kloster er foretaget.
- 8) Samtlige Arkivalier er indordnede under de respektive Sogne.
- 9) Et Bomærke for Arkivet er under Udarbejdelse.

von Antonievitz.

Til ovennævnte, noget lakoniske Meddelelser kan tilføjes: Naar man nu fra Kontoret modtager ovennævnte Skrivelse, bør man sætte sig i Forbindelse med dette; det gælder ikke alene, hvor Forespørgslen gælder Ejendomsskylden, men ogsaa de returnerede Opkrævninger. Muligvis er der sket Fejltagelser ved Beregningen af Kontingentet, saadanne kan rettes ved at snakke om Tingene, andre har maaske en eller anden Grund til Udmeldelsen, ogsaa denne bør man lade os vide, det koster jo Foreningen baade Arbejde og Penge at sende Opkrævninger ud, der ikke honoreres. Altsaa, Svar paa Kontorets Forespørgsel, naar den kommer.

J. P.

Papirrestriktionerne.

Paa Grund af yderligere Papirrestriktioner udkommer Bladet denne Gang kun i 8 Sider; en Del Stof maa derfor ligge over til bedre Tider. Men vi venter stadig paa at faa flere Minder, Sagn eller andet ind, og Præmierne paa de 25 Kr. staar vedblivende ved Magt. — Det er forbløffende, at Fynboerne og Bornholmerne ikke vil være med, begge har dog uden Tvivl rige Kilder at øse af, — for vi tvivler om, at det kan være rigtigt, hvad en Fynbo for nylig sagde om dette: „De er saagu alt for fornemme til saadant noget“. — Lad os nu se, at denne Selvbedømmelse er forkert!

Det vil altid være os en Glæde at se Dem i Fredericia, og vi vil gøre vort til, at Opholdet bliver saa behageligt som muligt.

Fredericia Turistforening

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

Tiden og Arbejdet

Efter vore Vedtægter skulde vi i dette Nr. af Bladet have averteret vort Repræsentantskabsmøde, men som Forholdene har udviklet sig, er man vist nok enige med Bestyrelsen om at se bort fra Vedtægter og vente, til der atter bliver Mulighed for at kunne samles under betryggende Rejseforhold. Selv om der muligvis kunde komme enkelte af os, der bor nærmest ved København, til Mødet, der jo i Følge Vedtagelsen i Fjor i Fredericia skulde afholdes her, vilde det kun blive et daarligt Udtryk for hele Landets Mening.

Vi maa altsaa vente og haabe paa, at det ikke varer alt for længe, før der sker en Ændring af Krigens frygtelige Vanvid. Men det er desværre ikke alene for Slægtsgaardsforeningen, at Forholdene er unormale. Havde det kun været en saa forholdsvis ringe Ting, set i Forbindelse med Verdensomvæltningen, havde Sindet ikke behøvet at være saa trykket, som Tilfældet er. Det er langt mere om sig gribende Begivenheder, der faar os til at tænke paa den Fremtid, vort lille Land staar overfor. Vil Krigens Afslutning give os vor gamle, politiske Selvbestemelsesret tilbage? Vil den Lovløshed, der synes at have grebet saa dybt ind i Folkelivet, vedblivende sætte sine Spor? Og mange andre Spørgsmaal trænger sig paa, naar man i stille Timer sætter sig hen og tænker.

Sandsynligvis har Lokalforeningerne heller ikke haft Lejlighed til at vælge Repræsentanter, ogsaa indenfor snævrere Omraader har Mødevanskeligheder været gældende, men i Haabet om, at det ser anderledes ud i Løbet af Sommeren, der kommer, afventer vi saa og haaber paa at mødes fuldtalligt.

J. P.

Fra Faarevejle Sogn

af

J. P. Pedersen

Paa „Kildebjerg“, Ordrup, Matr. Nr. 13, Ordrup Møllegaard, skal der efter Sagnet i en længst forsvunden fjærn Fortid, et Slag, en Dyst være udkæmpet, og Blodet af de stridende flød ned ad Bakkens Sider, og der, hvor Blodet af de faldne samlede sig ved Bakkens Fod, der brød der en Kilde frem. Denne Kilde kaldes baade for „Blodkilden“ og for „Blaakilde“, det sidste Navn hidrører fra den ejendommelige blaa Farve, som Vandet til-

syneladende havde, naar man stod og saa ned i det —. Denne Kilde var i sin Tid omsat med svære Egeplanker og var Vandingssted for Kaarup By, og hele Pladsen, en firkantet aflang Plads, omsat med et gammelt, dog nedfaldent Stengærde, der paa sin Krone var prydet med Bukketorn og Vilde Roser og selve den lille Plads, dækket af det frodigste grønne Græstæppe, man vilde se for sine Øjne, isprængt med alle Foraarets tidligste Blomsterflor, en saare smuk Vegetation — en Fryd for Øjet, en skøn og smuk lille, fredelig, idyllisk Plet, der nu totalt er jævnet med Jorden, og hvor nu et saare grimt Cementlaag dækker over en Brønd, der afgiver Vand til Ordrup Vandværk, og kun er en saare tarvelig Erstatning for det, der forsvandt, tillige et Minde, et Bevis om, hvad en tidligere Slægt har forbrudt sig imod ved at udføre dette Udslættelsesarbejde. Stedet, Egnen, vort Sogn er en stor Skønhed fattigere.

Lad det kun gaa videre, lad det tone igennem „Slægtsgaarden“s Spalter, saa det høres udover vort Land om at være agtpaagivende og i Tide at redde, hvad reddes kan, selv om det saa kun er de fattigste Stumper, der er os levnet.

En gammel, fattig Husmandskone — Stine Niels Madses — i Kaarup, og det skal siges til hendes store Ros og Ære, at hun i sin Tid gjorde et stort og prisværdigt Stykke Arbejde for at redde den gamle Kilde fra Undergang, Udslættelse, Forglemelse, og Kilden burde være fredet, fordi hun sled sine Træsko paa sine endeløse, men resultatløse, Vandringer til Sogneraad - til Sognepræsten - Sognefogeden - Brandfoged - Skolelærerne - Bymændene i Ordrup-Kaarup for at tale Kildens Sag; det eneste, hun opnaaede, det var, at man lo hende ud, man grinede ad hende. Saa opgav Stine Ævred, træt lod hun sine Hænder synke i Skodet og sine Fødder hvile, mens hun i stille Tavshed opgivende saa Kildens Udslættelse og Ødelæggelse skride frem og gaa sin Undergang i Møde. Ak ja, mod Dumheden kæmper jo selv Guderne forgæves.

Ja, og nu er det galt igen deroppe, dennegang er det den gamle Mølle, man vil til Livs efter først at have berøvet den de fleste Muligheder — eller alle — for at fortsætte sit Liv som Mølle betragtet, men foreløbig er den dog reddet fra Undergang. Ordrup gamle Vandmølle — man havde 2 deroppe — Nr. 7 og 13 — denne her paa Nr. 13 nævnes saavidt jeg ved 1591. Møllen i sin nuværende Form er ikke af saa høj Alder, opf. ca. 1830 af daværende Møller Jørgen Kristensen fra Sejerø, efter at det var besluttet at nedlægge den gamle Vandmølle paa Grund af utilstrækkelig Vandmængde. Samme Jørgen K. havde iøvrigt en ret krank Skæbne som Møller i Ordrup — Møllen havde han ladet opføre for sine egne Midler — blev senere smidt ud af sin Virksomhed — fik et usselt gammelt Hus anvist til Beboelse — døde i stor Fattigdom — hans Enke fik et daarligt Husmandssted anvist til sit Livsophold uden Afgift til Herskabet for Livstid. Her ved Ordrup Mølle (den gl.) siges en Gabestok at have været anbragt, ligeledes ved den gl. Vandmølle i Vindekilde.

Sognefoged Lars Nielsen i Stavnsholt

(22.-2. 1742 — 17.10. 1817).

Af Arkivar Hans Ellekilde

Sognefoged Lars Nielsen i Stavnsholt, Farum Sogn i Nordsjælland, er sikkert den danske Bonde fra Stavnsbaandstiden, som vi har bedst Mulighed for at lære at kende. Det skyldes den Omstændighed, at han i Modsætning til sine Standsfæller har efterladt sig en fyldig Optegnelsesbog, ført i Tidsrummet 1779-95, som er gaaet i trofast Arv i hans Efterslægt. Den ejedes til for ganske nylig af hans Oldebarn, Gaardejer Rasmus Rasmussen i Stavnsholt, der ønskede at skænke denne Optegnelsesbog til Det kongelige Bibliotek, for at dette Dokument kunde blive bevaret til de seneste Tider og fortælle om, hvorledes en dygtig og velstillet Bonde førte sit Liv i Tiden umiddelbart før og efter Stavnsbaandsløsningen. En anden Optegnelsesbog fra Tiden efter 1795, som gik i Arv til hans Datter Mette, gift med Gaardmand Mogens Nielsen af Lille Værlose, er desværre gaaet tabt.

Lars Nielsens Efterslægt har haft en sikker Fornemmelse af, at denne Optegnelsesbog burde kendes i videre Kredse end selve den nærmeste Slægt, og de har derfor overladt en Søns søns Søn og ogsaa Datterdatters Søn, f. Gaardejer Peder Hansen, Skovmosegaard i Bregnerød, at udgive denne Optegnelsesbog under Titlen „Familieminder og Erindringer fra Farum og Omegn, udgivet af en Forening ved P. Hansen“ 1879.

Foruden Lars Nielsens egen Optegnelsesbog har Peder Hansen udgivet „en Slægtsbog“ S. 105-152, indeholdende Oplysningerne om Efterkommerne af Lars Nielsens Fader Niels Olsen Skrædder i Farum (1705-1754), Fæster af Gaarden Matr. Nr. 8 i Farum, Sejlgaard. Til Niels Olsen Skrædders Efterslægt hørte bl. a. Komponisten og Viseudgiveren Poul Edvard Rasmussen (1776-1860), der har skabt den folkeelskede Melodi til Danmark dejligst Vang og Vænge. Om hans nærmeste Slægt, han var Brodersøn af Sognefoged Lars Nielsen, findes der førstehaands Oplysninger i P. Hansens Familieminder fra Farum 1879-83. Peder Hansen har den store Fortjeneste, at han har udgivet Sognefoged Lars Nielsens Dagbog ordret i dens egen, ikke altfor gode Retskrivning, men hans Bog har desværre været udgivet i et saa lille Oplag, at

den nu er saa sjælden, at Det kongelige Bibliotek forbyder Hjemlaan af denne Bog. Dagbogen burde derfor udgives paany, ikke som tidligere med slægtshistorisk Efterskrift, men med almindelig kulturhistorisk Kommentar. Mon der ikke blandt danske Slægtsgaardes Medlemmer var en Rigmand, der kunde stille de fornødne Midler til Raadighed, saa den kunde udsendes som Julegave til Foreningens Medlemmer til Julen 1945 eller 1946. Fra Slægtbogen og Lars Nielsens egen Dagbog skal jeg nu give de vigtigste Data i hans iøvrigt ikke meget begivenhedsrige Liv.

Lars Nielsen blev født paa Gaarden Matr. 8 i Farum den 22de Februar 1742. Han var Nr. 6 af 9 Søkende, hvoraf kun een, den ældste, døde i spæd Alder, de øvrige fik alle en blomstrende Efterslægt. To Aar efter Faderens Død 1754 giftede Moderen Inger Rasmusdatter af Stavnsholt sig tilbage til sin Fødeby, idet hun 43 Aar gammel i Aaret 1756 giftede sig med Ungkarl Niels Mathiessen paa Gaarden Matr. 2 i Stavnsholt, Brudegaard. Efter sin anden Mands Død i April 1763 tog Moderen sin fra Soldatertjeneste hjemvendte Søn Lars til sig i Mands Sted, og efter et Aars Tjeneste hos Skovfoged Johan Frederik i Lillevangshuset, kom han tilbage til Moderens Gaard i Stavnsholt, som han aldrig før sin Død den 7de Oktober 1817 mere skulde forlade. I 1768 overtog han Gaarden som sin Ejendom, og næste Aar giftede han sig den første Oktober 1769. Hans Hustru Maren Pedersdatter var født 4/12 1748 i Farum og døde i Stavnsholt et Par Aar før sin Mand den 11te Maj 1815. Ægteparret fik 9 Børn. Ogsaa her døde det ældste Barn Mette i sin Barndom, mens de øvrige fire Sønner og fire Døtre alle blev gifte, og de fleste af dem fik mange Børn. Alle Børnene med deres Giftermaal opregnes i Optegnelsesbogen, men kun den ældste døde lille Pige Mette bliver særlig nævnt: „Anno 1770 velsignede Gud vort Ægteskab med en Datter den 4de Maj, som for længst er tagen i den evige Ro og Glæde hos den, som hende i Barndommen røgtede, jeg mener min salig Moder, som døde Anno 1776. Den ældste lille Mette blev opkaldt i hans yngste Datter 1785, 4 Aar efter hendes Død i 1781. Særlig

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne (Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 - København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan

Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

glad har Lars Nielsen sikkert været for sin ældste Søn Niels. Han fortæller i sin Optegnelsesbog om hans Bryllup: „Fredagen den 19de Februari 1795 giftede jeg min Søn fra mig Niels og gav ham til Medgift 400 Rd. i hans 20de Alders Aar. Her foruden gav jeg ham Offerpenge og 4 Rd. til Løn, er 6 Rd. 6 Mk. Han havde da af egne Penge 55 Rd.“ Et Par Aar efter Brylluppet i 1797 købte Lars Nielsen „et sølvlaaget Krus med en Medaille i Laaget, hvor Kristi Korsfæstelse og Daaben var afbildet, for 15 Rd. Det er et gammelt Arbejde, vægtigt og ført. Samme forærede jeg min Søn Niels.“

Lars Nielsen havde ikke været Gaardmand i Stavnholt mere end syv Aar, før han blev udnævnt til Sognefoged, nemlig i 1775, og han var en af de seks Bønder paa Københavns Amt, som Overlandinspektør Berner udsøgte til fæste Taksationsmænd ved Udskiftningen paa Frederiksborg og Kronborg Amter. Han var Medlem af den Kommission, som i Tiden mellem 16de August og 1ste November 1786 berejste Nordsjælland for at finde den bedste Jord, der kunde boniteres til Taksten 24, og denne Jord blev fundet i Udlejre, efter at Kommissionen tidligere forgæves havde søgt den bedste Jord ved Horserød, Snodstrup, Store og Lille Rørbæk, Stenlille, Esbønderup, atter Snodstrup, Sørup, Villingerød og nogle andre Steder. Om sin Taksationsvirksomhed, der indbragte ham de velkomne Dagpenge af 2 Rd. 4 Mark om Dagen, taler Lars Nielsen flere Gange i sin Optegnelsesbog. Han siger f. Eks. 1785: „Den 10de Oktober rejste vi første Gang ud at taksere Jord paa Frederiksborg Amt, den 19de i Store Havelse By og Lille Havelse, ialt 18 Dage. I 1786 takserede jeg og Hans Jensen 21 Dage, og den Dag, vi rejste omkring at søge bedste Jord blev anført for 2 Dage — var 23 Dage, fik derfor a Dag 16. Mark i Ballerup af Pedersen“. I 1789 har han været 64 Dage paa Taksering og fik den 10. Januar 1790 sit Honorar udbetalt paa Amtstuen i Frederiksborg Amt, nemlig ialt 170 Rd. 4 Mk. Ogsaa privat blev han og hans Arbejdsfælle, Heile Pedersen i Ballerup, anvendt som Takseringsmænd. Han fortæller saaledes i Dagbogen for April 1792: „Den 10de og 11te var Heile Pedersen og jeg paa Aldershvile Ejendom at taksere samme. Han betalte godt, lige med Kongen, a Dag 16 Mark og fri Fortæring i Bagsværd Kro, helt prægtig med Suppe, Steg, Fiske og Kager og Vin i Overflodighed“. Af et Regningsudkast fra 1796 og 1797 ses det, at han selvanden under Ledelse af Landinspektør Recke har takseret Jorderne omkring Staden København i August og September 1796 og September 1797.

Lars Nielsens Optegnelsesbog 1779-1795 indeholder en Mængde Oplysninger om hans Indtægter og Udgifter. Ikke saaledes, at vi nogetstедt har et gennemført Aarsregnskab, hvor alle selv de mindste Indtægter og Udgifter fandt deres Plads. Blot de væsentlige, saa at sige livsnødvendige Indtægter og Udgifter bliver anført. Han plejer i Regelen hvert Aar at anføre Omfanget af Udsæd og Indavling, og det bliver jo selvfølgelig ikke Høstudbytte, der kan staa Maal med Nutidens. Det kunde gaa saa galt

som i Høstaaret 1784-85: „Dette Efteraar saae jeg Rug 11 Tønder og fik derefter 23 Tønder; det er to Fold. Af Byg havde han Foraaret 1785 saadet 9 Tønder og 5 Skæpper, og det gav ved Tærskningen 67 Tønder 1 Skæppe, altsaa over 7 Fold. Aaret efter fik han nær 6 Fold Rug og 6 Fold Byg, Korn, som han kalder det paa nordsjællandsk Vis. I 1788 havde han saadet 16 Tønder Hayre, 10½ Tønde Byg og 2½ Skæppe Ærter foruden Kartoffler og Hør. „Byggen fik temmelig god Vækst saa vel som Havren. Af Byg fik jeg 6½ Fold eller 65 Tønder. Rugen fik Skade af Vinter og Sne, den gav Brand. Jeg fik desværre ikkuns tre Fold. Ærterne gav ni Fold, skønt Børnene laa daglig deri og plukkede“. Om Salg af Sæd fortæller der ikke ret meget i Optegnelsesbogen; det gik sikkert i det væsentlige med til den store Husholdning og til Opfodring. Undertiden kunde der være Halm at sælge. Saaledes i Foraaret 1784. „Dette Foraar solgte jeg Halm ved stor Baade; de kørte i Pløjetiden med 3de Vogne, og tilsammen kom de hjem med 18 Rd. foruden Sise (dvs. Accise) og Drikkepenge; for Lispundet kunde de faa 24 a 26 Skilling, naar de saa vilde sælge, men paa Slump solgte de bedre. Hjemme kunde man faa en Mark (for Lispundet)“. Om Salg af Byg hedder det i 1789: „Ole solgte i København for mig før Flyttedag Byg, a Tønde 18 a 19 Mark, Peder 3 Tønder a Tønde 18 Mark“. Om Salg af Kartoffler i København hedder det 1793: „Den 14de var Niels i København med Kartoffler a Skæppe 1 Mark for 3de proppede Sække 3 Rd.“

Var det nu ikke store Sager, at Lars Nielsen kunde faa ind ved Salg af Sæd og Kartoffler, saa havde han til Gengæld ret gode Indtægter ved Salg af søde Kirsebær paa Københavns Torv. Man kan næsten sige, at han derved fik de overskydende Indtægter, som han skulde bruge til Forbedring af sin Gaard. Han gør derfor ikke saa sjældent nøje

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

LANDMÆNDENES EGEN GØDNINGSFORRETNING

Hovedkontor: Axelborg, København V.

Regnskab for Salget af sine Kirsebær. Af Kirsebær-Regnskabet for 1791 fremgaar det saaledes, at Lars Nielsen i Tiden 4de Juli til 3die August paa 10 Torverejer til København har solgt ialt 37 Lispund $6\frac{1}{2}$ Pund Kirsebær for en samlet Pris af 122 Rd., 1 Mark og 12 Sk. Den 4de Juli kostede Kirsebærrene 2 Mark Pundet, den 16de Juli 15 Skilling Pundet, den 3die August var Prisen steget til 1 Mark 4 Skill. Pundet. Lars Nielsen afslutter Aarets Kirsebær-Regnskab med de Ord: „Gud være lovet for sin Miskundhed, Velsignelse og Gave, som han os meddelet har“. I Aaret 1792 var Kirsebærsalget endnu større, 60 Lispund 3 Pund, men Priserne gennemsnitligt lavere, saa de indbragte tilsammen 135 Rd. 2 Mark og 7 Sk. Lars Nielsen tilføjer i sin Optegnelsesbog „Du store og gode Giver, saa vel i dette som i Alt, Ære og Tak — Tak af mig uværdige, jeg ej andet har at give“.

Gaar vi nu over til Udgifterne, saa fremgaar det af Optegnelsesbogen, at Lars Nielsen i 1779 efter 10 Aars Ægteskab er naaet saa vidt, at han kan begynde en Ombygning af Stuehuset. Det har jo rimeligvis i hans Stedfader, Niels Mathiesens Tid været temmelig uanseeligt og faldefærdigt. Jens Hjulmand fik daglig 24 Sk. for at rejse Huset og for Murerarbejde, og hans Regning for dette Arbejde beløb sig til 14 Rd. 3 Mark for 58 Dages Arbejde. Snedkerens Regning beløb sig til 13 Rd., Malerens til 5 Rd. 2 Mk., Glarmesteren fik for 6 Fag Vinduer 4 Rd., Smeden fik 3 Rd. for Dørbeslag til de seks Fag, og Tækkemanden fik 2 Rd. for at tække den nyrejste Længe. Samme Aar blev der lagt Gulv og anbragt Paneler i Øverstestuen, og den blev malet op, og det samme var Tilfældet med det lille Bord og Foldebænk foruden med hans Kurvevogn. De samlede Udgifter til denne Ombygning og Hovedreparation beløb sig til 52 Rd. 4 Mark foruden naturligtvis Haandværkernes Kost.

Vi kan af Regnskabsbogen se, hvorledes denne fremadstræbende Bonde sætter sig som Maal at erhverve sig nyt og solidt Bohave. Der nævnes først seks Sølvkeer for Stk. 3 Rd. 1 Mark og 6 Sk., de er rimeligvis anskaffet i 1779 for at fejre Bygningen af det nye Stuehus. I Tidens Løb anskaffede Lars Nielsens nyt Indbo. Der nævnes for Kakkellovnen med Fod 13 Rd. 3 Sk., for Stueuret 15 Rd., for det store Skab 15 Rd. 3 Sk., for Mors Dragkiste 7 Rd. 3 Sk., for det store Spejl 4 Rd. 3 Sk., for Fløjbordet 1 Rd. 4 Mark, for det lange Bord med Skab i Foden uden Skuffer 3 Rd., for den lille Kakkellov i Havestuen uden Fod 11 Rd. og endelig for Chatollet til Fogdens eget Brug 9 Rd. Saa har Gaarden faaet sit mest nødvendige standsmæssige Indbo, og saa kommer Turen til Luksusindkøb. Først gives der 3 Rd. for Tinterrinen, saa 14 Rd. for Sølvbægeret i Frederiksborg. Den 22de Juni 1790 købes der et Par Sølvspænder til 3 Rd., og i samme Aar købes det lille Bæger 4 Rd. 2 Mk. Den syttenaarige Kirsten fik Spænder til 4 Rd. og 1 Mk. Til sig selv at glædes over køber Fogden Jubelpengen (for Stavnsbaandets Løsning (?)) for 2 Rd. 4 Mark. Aaret efter 1791 købes et Krus med Sølvlaag for 10 Rd. 3 Mk. I Laaget var en forgyldt Medaille med Navn C. F. S. og S. A. D.

Alle disse Udgifter staar samlet i Regnskabsbogen under Aaret 1779, og her finder han ogsaa Plads til det før omtalte Krus med Kristi Korsfæstning og Daab i Søvlæaget, som han i 1797 gav sin ældste Søn Niels til Pryd for hans nystiftede Hjem i Farum. Spredt omkring i Optegnelsesbogen finder vi Oplysninger om Udgifter til Klædedragt og Skotøj og til de voksne Døtres Stads. Vi anfører som Eksempel fra 1789, da faar Skrædder Bruun 1 Mk og 8 Sk. for at sy Trøje og Brystdug til Niels, 1 Mk. og 4 Sk. for Trøje og Brystdug til Ole, 1 Mark for Trøje til Peder. Selv fik Fogden Brystdug og Bukser 1 Mk., mens Konen og de to Døtre, Kirsten og Marie, fik hver sin Bul for ialt 1 Mk. 4 Sk. Til samme Tid fik de fleste af Børnene nye Sko og Fogden selv et Par Støvlefødder til 11 Mk. I 1792 bliver Fodtøjet købt paa Frederikssunds Marked, Støvler til Sønnerne Niels, Peder og Ole og Fogden selv, Sko til Hustruen, til Sønnerne Peder og Ole og Datteren Inger. Ogsaa rene Luksuskøb var der Raad til. „Den første September laa Mathias Christiansen, Kniplingskræmmer, over her og købte jeg af ham tvende store Silketørklæder til mine Piger a Stk. 15 Mark, 3de mindre do. a Stk. 6 Mark“. Knap to Aar før havde han den 4de December 1789 købt 2de Silketørklæder til mine Piger a Stk. 10 Mark.

Af Optegnelsesbogen faar vi Oplysninger om den aarlige Pigeløn 1792-93. Ane faar „10 Rd., Offerpenge de to Højtider, Ekstraskatten, de Træsko, hun i samme Tid slider, et Hverdagsforklæde og to Ottinger Hørfrø nedsaaget ved vort eget“. Pigen Dorthe fik i samme Tid Skørt, Trøje, to Særke, to Tørklæder, to Linhuer, Sko og Hoser, hvad hun slider i samme Aar, Offerpenge de to Højtider og Skatten. Karlen Peder Christensen fik i Aaret 1796-97 24 Rd., deraf anvendte han 4 Rd. til Sølvspænder og 1 Rd. Juledag til Offerpenge.

Efter hele Optegnelsesbogens Plan kun at anføre de væsentlige Udgifter er det naturligvis kun en Undtagelse, naar almindelige Husholdningsudgifter optages i Bogen. Det drejer sig da om større Indkøb, gældende for længere Tid, som f. Eks. Gaardens Vinterforsyning med Sild. Den 4de December 1790 var her fersk Sild for 18 Skill. Olen, god Sild. Den salte Septembersild har aabenbart været betydeligt dyrere end den ferske Decembersild. Samme Aar slagtede man Svin i Fogedgaarden, 6 Stk., men ingen af dem naaede 4 Lispund rent Flæsk. Det var ikke andetaars Svin. Den 28de September 1794 for-

Kresten Foged

statsaut. Revisor

Tlf. Øbro { 30
5000

Østerbrogade 88
København

tæller han, at de fortærede vist selv 6 Sække Kartoffer, hver holdende 6 a 7 Skæpper, iberegnet det vi gav de gifte Piger. Men Arbejdet er meget med dette Slags Avl, at meget deraf lønner sig ikke paa høje Jorder i tørre Somre — eller uhegnet Jord“. En enkelt Gang fortæller Lars Nielsen om Husholdningsindkøb i København. „Den 30. Juli 1794 var jeg i København med Ænder a Parret 2 Mark 6 Sk. Da købte jeg Ankerflasken fuld af Brændevin, akkurat 10 Potter a 18 Skilling Potten. Risengryn et Lispund 8 Mark 8 Sk., Pudersukker a Pund 16 Sk., brunt og hvidt Sukker, Bønner og videre“. Risengrød var ikke ellers en Hverdagsret i Fogedgaarden, det var Højtidsmad og sammen med Klipfisk det staaende Traktement til de Bryllupsgilder, Lars Nielsen efter Skik og Brug maatte holde for sine giftefærdige Døtre. Over disse Bryllupper er der ført nøjagtigt Regnskab, saa man kan tydeligt se, hvor meget der gik med.

„Søndagen den 29de Juli 1792 gjorde jeg Bryllup med min Datter Kirsten. Gud give Lykke og Velsignelse med dette Foretagende. Til samme købte jeg i København: Risengryn 5 Lispund a Lispund 6 Mark 8 Sk., Klipfisk 5 Lispund a 5 Mark 8 Sk., Brændevin 60 Potter a Pot 15 Sk., Fransk Vin 3 Potter a 3 Mark, gammel fransk Vin 6 Potter a 1 Mark, 12 Skill., Tobak 3 Pund, Bønner 5 Pund a Pund 2 Mark 6 Sk., Sukker 5½ Pund a Pund 2 Mark 4 Sk., Senop 2 Potter, Kanel 6 Lod, Piber for 2 Mark, Korender 1½ Pund til en Mark“. De samlede Udgifter til Brylluppet blev 28 Rd. 2 Mark 4 Sk. Men af Grynene blev sparet 1 Lispund, dog rigelig, og af Fiske 1 Lispund, men ikke synderlig tilovers, dog slog det skikkeligt til.

Aaret før havde Lars Nielsen holdt Bryllup for sin ældste Datter Karen og sin Broderdatter Karen, Poul Edvard Rasmussens Søster, i hvis Hjem i Knardrup Dannevirkevisens siden saa folkeelskede Toner for første Gang lød 20 Aar senere i Aaret 1811. Der var til dette Dobbeltbryllup købt Risengryn og Klipfisk, 5 Lispund af hver, mere Brændevin end til Bryllupsgildet Aaret efter, nemlig 76 Potter, men mindre Kaffe, nemlig 3 Pund. Med andre Ord Kaffen begynder at trænge Brændevinen til Side som den store Fæstrik. Ved Sønnen Niels Bryllup den 19de Februar 1795 blev der købt 4 Lispund Risengryn og 4 Lispund Klipfisk — der skulde ikke denne Gang blive et Lispund til overs af disse Ting —, 4 Pund Kaffe bønner og 2 Tønder Øl. Halv fortrydeligt noterer Fogden: „Dansk Brændevin 30 Pt. blev ikkun fortæret og fransk Vin 3 Pt., men meget mere var købt“. Længe før Afholdsbevægelsen trængte frem, har der altsaa hos nordsjællandske Bønder gjort sig en Maadeholdsbevægelse gældende til Indskrænkning af Forbruget af Brændevin ved Bryllupsgilderne, — det vil forhaabentlig glæde Larsen-Ledet!

Af Lars Nielsens Optegnelsesbog faar man ikke blot Indtryk af hans egen lykkelige Velstand, men ogsaa at de ham omgivende Bønder i Farum og Stavnsholt ikke har haft det slet saa økonomisk elendigt, som vore Stavnsbaandsdigtere vil, der har været selv paa disse Tidspunkter en relativ Velstand

til Stede i de gode nordsjællandske Bondebyer Stavnsholt og Farum. Lars Nielsen skriver saaledes: „Den 20. Maj 1794 blev registreret efter Peder Mortensen her i Stavnsholt, men forud var Enken enig med Børnernes Formyndere, Jens Mortensen i Farum, om, hvad Arven skulde være, nemlig 400 Rd. til Deling efter Loven“. 400 Rd. dengang havde sikkert større Købekraft end 10,000 Kr. i vore Dage.

Min kære elskelige gamle Ven,

Gmd. Peder Olsen, Ordrup By,

f. 1837 — død 1899,

*vies disse Linier, skrevet 1937
i Hundredeaaret for hans Fødsel*

Kunde jeg nu, med nogle faa Ord og Linier, sætte dig et saa smukt Minde, som du fortjener det, da vilde jeg gøre det, men det kan jeg ikke paa langt nær nok.

En af de sidste Gange, som jeg mindes at have set og talt med Peder Olsen, var i Sommeren og Efteraaret 1898, men endnu — 1937 — saa mange Aar derefter hører og ser jeg dig tydelig for mig — „lyslevende ser jeg dig, P. Olsen, igen og hører din milde Stemme“, naar vi færdedes sammen ude paa din Mark; da anede ingen af os, at jeg skulde blive den, der tog Gerningen op efter dig, og jeg siger dig Tak for rige Stunder, gode Minder, som jeg har om Samværet med dig, gerne lyttede jeg til din milde Stemme, naar du fortalte, og jeg hørte til, som jeg mindedes, at du drev og passede din Jord, saaledes søgte jeg at gaa i dine Fodspor. Dine Erfaringer, dine Raad, din Mening om Jorden og dens Ydeevne, det kom mig, den unge og uerfarne, senere til stor Nytte, godt at jeg holdt mig til det prøvede, det solide, det gammeldags, det kom mig meget tilgode, godt at jeg, som du, tog smaa Skridt ad Gangen, og ikke, som enkelte andre, der kastede alle de gamle Driftsformer over Bord. Som du selv elskede din Bedrift, din Fædrene Jord, saaledes som du havde taget den i Arv efter dine Forfædre, og den Maade, hvorpaa at du trofast og stilfærdigt fra Morgen til Aften udførte din daglige Dont i Gaarden og paa Marken, derved lærte du mig at se paa Jorden og Arbejdet som noget dyrebart, som noget, der skulde udføres i Kærlighed, med Varsomhed, med Omtanke, med Omhu, ja med taksom Glæde i Høstens Tid. Hvor mindes jeg ikke, at du med nansom Haand, varsomt, blidt lod dine Hænder fatte om hvert enkelt Neg, som du fik i Hænde, dine Hænder gled ligesom velsignende ned over Straa og Kærne, medens dit Ansigt lyste af Glæde og Tak og genspejledes af en indre Fred, og i dine Øjne et lysende Smil. Jeg tror, dit Hjerte løftede sig i Tak til vor Fader i Himlen for Markens Grøde, for dagligt Brød.

Aldrig begyndte du paa noget Arbejde — selv om det var at køre Møg — i Sædetid, i Høst, ingen

Dag begyndte du, ingen Dag endte du, intet foretog du dig uden altid at begynde „i Guds Navn“, endnu ser jeg dig fatte om Møggrebén, inden du begyndte at læsse, og endnu hører og ser jeg dig folde dine Hænder over Leen og udbryde „Saa i Guds Navn“. — Kørte du bort, kom du hjem, det var altid „i Guds Navn“.

Endnu ser jeg dig staaende med din Saasæk over Skulderen, barhovedet med Foraarsvinden strygende gennem dine hvide Haar og din høje Haand kærtegnende glide gennem Sæden i Sækken, hører Lærkens Sang i Luften, et Par Krager, der slaas i Nærheden, ser dig skride Ager op og Ager ned, sindigt, besindigt som din Sædvane var, og samtidig med, at du passede din Dont, da havde du Øje og Øre for alt i Naturen om dig, du gav Agt paa alt og glædedes derover, og du glædedes over dette at være en god Bonde — ja, og du var det ogsaa.

Gudsfrygt og Nøjsomhed prægede dit daglige Liv, og af dig lærte jeg Glæden derved at kende; endnu ser jeg dig Søndag efter Søndag vandre til Kirke — du kom Hviledagen i Hu og holdt den hellig. Dit Eksempel, din Tale, din Færd, Samlivet, Samværet med dig, ude og inde, Sommer og Vinter, har jeg altid kunnet glæde mig over i Mindet at vende tilbage til, og det har i høj Grad medvirket til at give mit Liv Indhold og præge min Færd.

Du fortjener, at en anden og bedre end jeg, og med et større og rigere Ordforraad end jeg, kunde sætte dig et langt skønnere Hædersminde end det, som jeg her har forsøgt at sætte dig.

Du var en god dansk Bonde, dit Land, dit Sogn en god Søn og Borger. Fred med dit Støv. Og til min sidste Stund skal da dit Minde hos mig være husket, elsket, fredet, agtet og æret.

Jens Peder Pedersen.

Bidrag til Konkurrencen.

Ungdomsgilde paa Landet i gamle Dage omkring 1850—60

Min Morfar var Musiker eller Spillemand og Landmand. Som Musiker kom han langt omkring for at spille Violin eller blæse Klarinet ved de forskellige Ungdomsgilder, som dengang blev holdt i private Hjem, hvor der var en Storstue; i de Tider kendtes ikke Forsamlingshuse eller andre offentlige Lokaler. Paa min Morfars Gaard var der en Storstue, og her blev Egnens Sammenkomster holdt.

Til Jul indbød de unge Karle deres Piger til Gilde. Der blev danset og leget, og ud paa Natten fik de Punch med Æbleskiver og Klejner, saa kom forskellige Kraftprøver i Gang, for nu var de fleste blevet stærke, og Pigerne saa jo højt til en ung Mand, som kunde svinge Plejlen og bære en Tønde Sæd, og det helst i Tænderne, og ellers gik Dansen til den lyse Morgen.

Fastelavn begyndte med Ridning for at samle Penge til Festen. Katten blev først slaet af Tønden, saa trak man Krog for at se, hvem der havde de stærkeste Fingre, derefter bedes der til Bollen,

som blev hængt op paa en Bjælpe i et Baand. Bollen blev hejst op og ned, medens de unge, en ad Gangen, prøvede paa at faa en Bid. Om det lykkedes, blev den skyllet ned med et Krus Øl og en Dram. Saa kom Morfar med Klarinetten og hans Medspillere med Violin og Harmonika, saa gik Dansen med Liv og Lyst, medens Støvet føg efter Hvergarntsskørterne! Ud paa Natten kom Mormor med Punchebovlen og Bollerne, som fik en retfærdig Behandling i de tørre Struber og sultne Maver, hvorefter Dansen fortsattes til Morgengry.

Nogle Dage før Paaske gik „Æggestodderen“ med hans „Kvinde“ rundt i Sognet, hun samlede Penge, han Æg i sin Kurv, men det gik ikke altid lige godt, for vel fik han friske Æg i Kurven, men Børnene morede sig med at slaa fordærvede Æg paa hans Hat og ned ad hans Ryg, „men“, sagde Æggestodderen, „man maa tage det onde med det gode“. Saa blev Gildet holdt anden Paaskedag med Dans, og senere paa Natten Ægøl og Snaps (af Hjemmebryg) med Æbleskiver og Søsterkage. Tørsten blev mange Gange i Nattens Løb slukket med en lille Sort. Gilderne holdt ud, til Pigerne kunde naa hjem og malke Køerne (Kl. 4 Morgen) og Karlene faa fat i Plejlen, for om saa de havde været til Gilde, skulde de bestemte Tønder tærskes af alligevel, ellers maatte Vedkommende synge Lovisen, som bestod i, at han fik Plejlen klemt om Halsen under Jubel og høje Skrig.

Høstgildet blev holdt paa hver Gaard for dem, der havde deltaget i Høsten, og det var mange, da Sæden blev mejet, neget op og bundet sammen i Neg, alt med Haanden, af Husmænd, deres Koner og Børn samt Karle og Piger paa Gaarden. Naar det sidste Læs kom i Hus, serverede Husmoderen varme Æbleskiver og Toddy. Til Høstgildet blev Storstuen eller Loen pyntet med Blomster, Grøntsager, Neg og alt, hvad Sommeren havde af Skønhed. Alle blev indbudt til Spisning med Dans og alt, hvad Huset formaaede af gode Drikkevarer, og alt gik i lystigt Lag med Skaaler og Viser til Sol stod op.

*Hulda Pedersen,
Olsborggaard, Fjenneslev.*

„Det spøger i Pajkjær!“

Om Ejendommen „Hørballe“ paa Ejer Mark fortælles, at den tidligere hed „Pajkjærhus“ efter et Kær, „Pajkjær“, vest for Gaarden. I „Pajkjærhus“ var indrettet en lille Smutkro af An Jokums, en Søster til Morten Andersen paa Lysgaard, Taaning Mark. Naar hendes Søn, Jokum Clausen, kalkede Gaarden, malede han altid paa Gavlen af Stuehuset, der vendte ud mod Vejen, H. H. P. H., og da en Mand en Gang spurgte om Betydningen af disse mystiske Bogstaver, svarede han: „Huset Hedder Pajkjær Hus“.

Nogle gamle Aftægtsfolk, som boede her paa Gaarden, kan jeg huske fortalte, at det spøjte tit derovre i „Pajkjær“; stille Aftener kunde der høres ligesom der blev slæbt med Kobler eller Jernlænker.

*H. I. Henricksen,
Ejer pr. Skaraborg.*